

з візантійськими традиціями, то Софійський собор у Києві відбив сполучення слов'янських і візантійських традицій: на основу хрестово-купольного храму були поставлені тринадцять глав нового храму. Ця ступінчаста піраміда Софійського собору воскресила стиль російського дерев'яного зодчества [2, с. 35].

Разом із церквою прийшли в Україну освіта й наука. Книжки, привезені грецьким духовенством болгарською мовою, поклали початок письменства Україні. Почала розвиватися книжкова справа, література, історія, філософія, з'явилися перші літописи, церковна література. У школах навчалися люди з різних верств населення.

Рукописні книги світського змісту, разом з грецькими богословськими працями, стають необхідністю і залучають до культури. Книги в цю епоху тримають у себе не тільки князь і його наближені, а й купці, ремісники. Залишилося й ще одне цікаве свідоцтво про розвиток грамотності на Русі: так звані написи графіті. Їх видряпували на стінах церков любителі вилити свою душу. Серед цих написів роздуми про життя, скарги, молитви [3].

Отже, культура народу є частиною його історії. Її становлення та подальший розвиток тісно пов'язане з тими самими історичними чинниками, які впливають на становлення та розвиток господарства країни, її державності, політичного і духовного життя суспільства. Затвердження християнства за часів Київської Русі дало поштовх для утворення міцної держави з єдиною релігією.

Список використаних джерел:

1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.student-works.com.ua/kursovi/bjd/87.html>.
2. Дорошенко Д. Історія України. – Київ: Освіта, 1993. – 305 с.
3. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ua-referat.com/Християнство_і_культура_Київської_Русі.

Гаркуша В.О.

студент,

Науковий керівник: Свинарченко Н.О.

кандидат історичних наук, доцент,

*Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця*

ВНЕСОК АНДРЕЯ ШЕПТИЦЬКОГО У СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ ТА КУЛЬТУРНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ

У сучасних соціально-політичних умовах важливого значення набуває питання відкриття нових аспектів історії України та аналіз діяльності видатних історичних постатей. Визначне місце серед них займає Андрей Шептицький – відомий український релігійний, громадський та культурний діяч кінця ХІХ – першої половини ХХ ст., митрополит Української греко-католицької церкви,

митрополит Галицький, архієпископ Львівський. Актуальність дослідження цієї теми зумовлена необхідністю більш детально розглянути політичну та культурну діяльність Андрея Шептицького і проаналізувати його громадську позицію, яка є об'єктом численних дискусій.

У радянській науковій літературі з ідеологічних міркувань практично не висвітлювалася політична та громадська діяльність Андрея Шептицького. Проте із проголошенням незалежності України відновився процес дослідження діяльності визначних осіб доби національного відродження, зокрема А. Шептицького. Саме багатогранність діяльності українського митрополита обумовлює науковий інтерес до вивчення його життя. Важливо відмітити, що дослідженням цієї теми займалися такі українські вчені-історики: Л.Гентош, О.Кравченко, В.Лаба, О.Сайко, О.Турій.

Огляд наукової літератури, пов'язаної з тематикою дослідження, дає змогу стверджувати, що окремі аспекти теми певною мірою відображені в історіографії України. Проте суспільно-політична діяльність Шептицького, яка посідає одне з найважливіших місць, є недостатньо дослідженою і до цього висвітлювалася лише фрагментарно.

Мета статті полягає в аналізі політичної, культурної, освітньої та громадської діяльності Андрея Шептицького, співставленні різних точок зору вчених-дослідників щодо історіографічного образу митрополита та встановленні на цій основі значення його внеску для України.

Перш за все необхідно вказати, що у 1900 році Папа Лев XII призначив Андрея Шептицького митрополитом Галицьким та архієпископом Львівським, і з того часу розпочався розвиток не лише греко-католицької церкви в Україні, а й культурно-освітнього, соціального життя української нації. Митрополит Шептицький зробив неocenений внесок у відродження самосвідомості українців тієї доби, підтримував ідею відновлення Української державності та незалежності.

Його постать є знаковою для української історії, оскільки він мав на меті об'єднання всіх християн і був переконаний, що саме Українська греко-католицька церква повинна зблизити Східну та Західну церкви. Тут доцільно навести слова самого митрополита: «Посвячуючись східній церкві, я мав мотиви всесвітового характеру» [1, с. 277].

Слід зауважити, що Шептицький активно займався створенням центрів освіти для українців. Він заснував Богословську Академію у Львові, Богословське греко-католицьке наукове товариство, відкрив безліч дитячих будинків, гімназій, шкіл, зокрема організував Народну школу ім. Грінченка для нужденних дітей у соборі Св. Юра. Також митрополит створив Народний шпиталь, де могли безкоштовно лікуватися бідні, сприяв становленню та розвитку товариства «Просвіта», Наукового товариства імені Шевченка, організації «Рідна школа» й таких молодіжних об'єднань як «Луг», «Січ», «Пласт» [2, с. 349].

Не можна залишити поза увагою меценатську діяльність Шептицького, адже він підтримував молодих українських митців і надавав їм матеріальну допомогу для навчання у кращих художніх навчальних закладах Європи, за

власні кошти придбав будівлю для художньої школи Олекси Новаківського, жертвував на школи, музеї, заповідники і таким чином сприяв культурному та духовному розвитку молодого українського покоління.

Також А. Шептицький залишив для українців надзвичайно цінний християнський та мистецький скарб – унікальну колекцію книг, давніх ікон як українських, так і європейських авторів. Ця духовна спадщина зберігається у Національному музеї, створеному митрополитом. Як зазначає Ліліана Гентош – науковий працівник Інституту історичних досліджень ЛНУ ім.І.Франка – всі рідкісні екземпляри, інкунабули та пам'ятки давнього письменства й культури України митрополит збирав протягом усього життя і привозив їх з різних країн Європи [3, с. 596]. Проте, за радянського режиму після смерті Шептицького майже вся його колекція була знищена.

Отже, можна з упевненістю стверджувати, що Андрей Шептицький став символом духовного та культурного розвитку української нації, святим прикладом для наслідування для багатьох майбутніх поколінь. Однак, він не обмежувався лише церковною і культурною діяльністю. Саме тому варто окремо охарактеризувати його участь у політичному та громадському житті Західної України.

Незважаючи на те, що митрополит закликав служителів церкви не втручатися в політику, сам він мав іншу позицію і брав активну участь у політичному житті. Шептицький був одним з членів Віденського парламенту, входив до Галицького сейму, підтримував Український визвольний рух, неодноразово у роки війни адресував свої протести Гітлеру, Гімлеру, Сталіну, Папі Пію XII, засуджував масове винищення євреїв й особисто рятував їх від геноциду і переслідувань. На знак пошани і вдячності Шептицькому неодноразово хотіли присвоїти звання «Праведника народів світу» за його благородну допомогу єврейському народу [4, с. 62].

Також під час здійснення комплексного історико-наукового аналізу життя та діяльності Андрея Шептицького на основі фундаментальної праці Ліліани Гентош «Митрополит Шептицький 1923-1939. Випробування ідеалів» було виявлено, що його громадська позиція завжди носила антикомуністичний та антиімперіалістичний характер. Суспільно-політичні погляди Шептицького базувалися на патріотизмі як глибоко християнському почутті, яке в жодному разі не повинно переростати у ненависть до інших націй. Саме тому митрополит не визнавав політичних теорій расизму і шовінізму.

Безумовно, не можна не зважати на внесок Шептицького у розвиток дипломатичних відносин України з багатьма країнами Європи, Північної та Південної Америки [5, с. 84]. Матеріали здійсненого дослідження дозволяють стверджувати, що у кожній країні Шептицький заручався підтримкою представників влади та духовенства, домагався визнання УНР і ЗУНР, відстоював права українського народу на власну державу.

На основі біографії Андрея Шептицького та історичних даних про його діяльність було з'ясовано, що через проукраїнську позицію, вживання української мови та етноніму «українці», дії митрополита часто бойкотувала польська і більшовицька преса, за що він був ув'язнений спочатку польською, а

згодом російською владами [6, с. 77]. Але митрополит продовжував відстоювати права України у роки Світових воєн, окупації, міжвоєнний період, беззастережно виступав проти атеїстичної пропаганди більшовиків, відкрито засуджував Голокост і рятував євреїв від знищення нацистами.

Слід також зазначити, що Андрей Шептицький мав неабиякий авторитет серед населення, духовенства, представників різних урядів, і жодна справа стосовно Західної України не обходилася без його участі [7, с. 319]. Так, Ліліана Гентош переконана, що Шептицький не міг залишатись осторонь політичного життя, адже без політичної діяльності неможливо було досягти тих цілей для українського народу, яких прагнув митрополит. До того ж, Західна Україна, зокрема Галичина, на той час не мала гідного представника влади, який би міг відстоювати права українців. А Шептицький був впливовою особою, мав аристократичне походження, юридичну освіту, знав як функціонує правова система і тому міг вести політичне життя, будучи церковним діячем.

На основі вищевикладеного матеріалу, можна зробити висновок, що Андрей Шептицький увійшов в історію України не лише як релігійний, але і як видатний політичний діяч, а також залишив цінну спадщину українському народу. Внесок митрополита у розвиток духовності, культури й освіти є абсолютно рівноцінним його багатоплановій політико-дипломатичній роботі.

Митрополит Андрей Шептицький був унікальною, харизматичною особистістю, адже він зміг поєднати в собі релігійність і активний патріотизм, небайдужість до майбутнього Української держави, зміг побороти жорстоку політику нав'язування безбожництва та безкультур'я. Нині вже накопичено та проаналізовано певний матеріал про життя і діяльність Андрея Шептицького, але він потребує комплексної та цілісної систематизації.

Список використаних джерел:

1. Шептицький А.І. Твори слуги Божого митрополита Андрея Шептицького. Пастирські листи. Том II // Торонто, 1965. – 277 с.
2. Левін К.Ц. Про митрополита Андрея Шептицького // Світло, 1994. – 349 с.
3. Гентош Л.О. Митрополит Шептицький: 1923-1939. Випробування ідеалів // Львів: ВНТЛ-Класика, 2015. – 596 с.
4. Лаба В.С. Митрополит Андрей Шептицький. Його життя і заслуги // Львів, 1990. – 62 с.
5. Красівський О. Я. Громадська і суспільно-політична діяльність митрополита А. Шептицького в 1918 – 1923 рр. // Львів, 1996. – 84 с.
6. Цегельський Л.М. Митрополит Андрей Шептицький // Львів: Місіонер, 1995. – 77 с.
7. Суханова З.Г., Сулима-Матлашенко Н.В. Андрей Шептицький: реалії хресного шляху // Освіта, 1992. – 319 с.